Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет іноземної філології

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

(для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти)

освітньо-професійна програма
Переклад. Англійська та друга іноземна мови
галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
спеціальність В11 Філологія

Київ 2025

Розробники: д. філол. н., проф., професор кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова *Світлана МАТВЄЄВА;*

к. філол. н., доц., доцент кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова *Ольга АЛЕКСЄЄВА*

Рецензенти: к. філол. н., викладач кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова *Олексій ДОВГАНЬ;*

к. філол. н., доц., завідувач кафедри германських мов факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова *Олена БАЛАБАН*

Рекомендовано до впровадження на засіданні Науково-методичної ради факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова “26” серпня 2025 року, протокол № 1.

Матвєєва, С. А., Алексєєва, О.М. (2025). ***Методичні рекомендації з проходження виробничої науково-дослідницької практики (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти)*****. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 19.**

І. Пояснювальна записка

Програма практичної підготовки з освітнього компонента “Виробнича науково-дослідницька практика” для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти 2025 року вступу розроблена відповідно до освітньо-професійної програми “Переклад. Англійська та друга іноземна мова” підготовки магістрів зі спеціальності В11 Філологія.

Мета освітнього компонента:

формування та лінгвістичний / перекладацький і кількісний аналіз спеціалізованого двомовного корпусу текстів для дослідження та систематизації перекладацьких трансформацій, які використовуються при перекладі.

Завдання:

- створити корпус: опанувати методологію та здійснити формування паралельного англо-українського корпусу текстів, що включає:
  -- вилучення й упорядкування релевантних речень із одиницями аналізу;
  -- укладання картки метаданих корпусу для забезпечення його валідності та подальшого використання;
- виконати лінгвістичний аналіз та інвентаризацію: провести інвентаризацію одиниць аналізу, що передбачає їхнє виокремлення й маркування у текстах корпусу;
- провести класифікацію та опис трансформацій: здійснити класифікацію, опис та інтерпретацію виявлених одиниць аналізу, а також визначення й систематизацію використаних перекладацьких трансформацій.

За результатами практичної підготовки здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти повинні

знати:

- теоретичні засади та класифікацію перекладацьких трансформацій (граматичних, лексичних, стилістичних та ін.), а також концептуальний апарат сучасного перекладознавства;
- методологію та етапи наукового дослідження у сфері корпусної лінгвістики;
- методологію створення, структуру та принципи функціонування спеціалізованих паралельних корпусів текстів (зокрема, двомовних англо-українських);
- правила укладання та структуру картки метаданих корпусу для забезпечення його валідності, пошуку та систематизації;
- типологію лінгвістичних одиниць і методи їхнього маркування, інвентаризації та класифікації в корпусі;

- типи, можливості та обмеження корпусного програмного забезпечення.

уміти:

- самостійно формувати паралельний корпус текстів відповідно до теми дослідження, дотримуючись визначеної методології;
- здійснювати вилучення, упорядкування та інвентаризацію релевантних речень та одиниць аналізу;
- укладати та систематизувати картку метаданих корпусу для забезпечення достовірності та пошукових можливостей;
- інтегрувати корпус у структуру наукового дослідження як аналітичну та ілюстративну базу;
- проводити лінгвістичний аналіз виокремлених одиниць і визначати застосовані перекладацькі трансформації (класифікація, опис, інтерпретація);
- систематизувати й описувати фактичний матеріал (одиниці аналізу) за заданими параметрами дослідження;
- оформлювати додатки та інші структурні елементи наукової роботи згідно з академічними стандартами.

ІІ. Орієнтовний план навчальної дисципліни

№ з/п	Назва навчальної дисципліни, шифр за навчальним планом та кількість кредитів ЄКТС	Кількість годин (очна (денна/вечірня) / заочна форми навчання)				
		аудиторні	лекції	семінарські	практичні	самостійна робота
1	**Виробнича науково-дослідницька практика, П 01, 9 кредитів ЄКТС**	–	–	–	–	**270**

ІІІ. Програма практичної підготовки

1. Організація проходження практики

Науково-дослідницька практика здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти є суттєвим та інтегративним компонентом їхньої фахової підготовки, спрямованим на формування як дослідницьких, так і комунікативно-педагогічних компетентностей. Вона слугує містком між ґрунтовною теоретичною підготовкою та самостійною науковою діяльністю.

Практика передбачає поглиблене корпусне опрацювання фактичного матеріалу, що є емпіричною базою для магістерського дослідження. Цей етап включає:

- створення та валідацію спеціалізованого двомовного (англо-українського) корпусу текстів;
- інвентаризацію, маркування та систематизацію одиниць лінгвістичного аналізу (перекладацьких трансформацій) за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення;
- інтерпретацію отриманих результатів і формулювання наукових висновків.

Другий ключовий аспект практики – це презентація власних наукових досягнень. Це передбачає набуття навичок академічної комунікації та майстерності, необхідних для майбутньої роботи в освітній чи науковій сфері. Магістри навчаються:

- чітко й аргументовано представляти методику та результати свого корпусного дослідження;
- оформлювати наукові матеріали (додатки) згідно з академічними стандартами;
- використовувати сучасні цифрові інструменти для ефективної візуалізації та подачі інформації.

Таким чином, науково-дослідницька практика забезпечує синтез глибоких аналітичних навичок корпусного дослідника та комунікативних здібностей педагога-науковця.

Організатором практики здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти (практикантів) зі спеціальності 035 Філологія є кафедра прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу і Центр колективного користування науковим обладнанням «Цифрові технології в гуманітаристиці» УДУ імені Михайла Драгоманова.

IV. Контроль і система оцінювання досягнень здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з переддипломної (науково-дослідницької) практики

Основними звітними документами проходження науково-дослідницької практики здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти є такі:

1. презентація наукового доробку на кафедрі та письмовий звіт із переліком видів діяльності та аналізом результатів виконаної роботи. Звіт підписує і затверджує керівник практики. Звіт подається у термін, встановлений графіком навчального процесу;
2. корпусна база даних, укладена з текстів / мовних одиниць, що складають фактичний матеріал магістерського дослідження.

№	Вид діяльності практиканта	Кількість годин	Кількість балів
1	Настановча конференція. Ознайомлення з наказом про практику, метою та завданнями практики, рекомендаціями керівників практики.	10	–
2	Створення паралельного англо-українського корпусу тексту. Інвентаризація, класифікація, опис та інтерпретація одиниць аналізу.	150	40
3	Представлення отриманих результатів (таблиці)	50	20
4	Підготовка звіту про проходження практики (щоденника практики)	30	20
5	Оформлення презентації, що демонструє результати виконаного корпусного дослідження	20	10
6	Звітна конференція. Доповідь про отримані результати (супроводжується презентацією).	10	10
Разом		**270**	**100**

Шкала оцінювання: університетська та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за університетською шкалою	
		для диференційованого заліку	для заліку
90-100	**A**	відмінно	зараховано
80-89	**B**	добре	
70-79	**C**		
65-69	**D**	задовільно	
60-64	**E**		
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю перескладання окремих компонентів	не зараховано з можливістю повторного проходження практики
0-34	**F**	незадовільно з обов’язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов’язковим повторним проходженням практики

ШАБЛОН ЗВІТУ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ 2025 РОКУ ВСТУПУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

ВИРОБНИЧА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА

(вид і назва практики)

здобувача _____

(прізвище, ім’я, по батькові)

Факультет	іноземної філології
Кафедра	прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу
Освітній рівень	другий (магістерський) рівень вищої освіти
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність	В11 Філологія
Освітньо-професійна програма	Переклад. Англійська та друга іноземна мови
Рік навчання	1-й рік
Форма навчання	очна (денна, вечірня/заочна)
Група	
Навчальний рік	2025-2026
Терміни проходження практики	
Керівник практики від університету	

Керівник практики від бази практики:

Прізвище, ім’я,
по батькові _____

Посада _____

Електронна пошта _____

Здобувач _____
(прізвище, ім’я, по батькові)

Прибув на підприємство, організацію, установу:

УДУ імені Михайла Драгоманова, гуманітарний корпус
(вул. Олександра Кониського, 8/14, м. Київ / дистанційно) _____
(назва) (дата)

Зав. кафедри _____
(посада відповідальної особи) (підпис) (ім’я та прізвище)

Печатка підприємства,
організації, установи

Вибув із підприємства, організації, установи:

УДУ імені Михайла Драгоманова, гуманітарний корпус
(вул. Олександра Кониського, 8/14, м. Київ / дистанційно) _____
(назва) (дата)

Зав. кафедри _____
(посада відповідальної особи) (підпис) (ім’я та прізвище)

Календарний графік проходження практики

№	Назви робіт	Дата виконання	Відмітки про виконання
1	Настановча конференція. Ознайомлення з наказом про практику, метою та завданнями практики, рекомендаціями керівників практики.		
2	Створення паралельного англо-українського корпусу тексту (укладання картки метаданих, вилучення й упорядкування речень із одиницями аналізу).		
3	Інвентаризація одиниць аналізу (виокремлення й маркування).		
4	Класифікація, опис та інтерпретація одиниць аналізу (визначення перекладацьких трансформацій).		
5	Звітна конференція. Доповідь про отримані результати (супроводжується презентацією).		

Програму практики виконано.

_____
(дата)

Практикант _____ _____
(підпис) (ім’я та прізвище)

Робочі записи під час практики*

Тема магістерського дослідження:

СТВОРЕННЯ ПАРАЛЕЛЬНОГО АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО КОРПУСУ ТЕКСТУ.

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ОДИНИЦЬ АНАЛІЗУ.

КЛАСИФІКАЦІЯ, ОПИС ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОДИНИЦЬ АНАЛІЗУ.

** про перебіг практики; професійні спостереження; проблеми, які виникли під час проходження практики, тощо*

ДОДАТОК 1

Створення картки метаданих оригіналу та перекладу при укладанні паралельного корпусу

Картка метаданих оригіналу та перекладу при укладанні паралельного корпусу – це структурована форма або набір даних, що містить вичерпну інформацію про текст оригіналу та його переклад, які входять до складу корпусу. Це, по суті, «паспорт» для пари оригінал-переклад у корпусі.

Основна мета картки метаданих – надати позалінгвістичну інформацію, необхідну для правильного використання, пошуку, фільтрації, аналізу та оцінки текстів у паралельному корпусі.

Вона потрібна для:

- класифікації та пошуку: дозволяє користувачам знаходити тексти за певними критеріями (наприклад, усі юридичні тексти, перекладені з англійської на українську у 2020 році);
- забезпечення якості: надає інформацію про походження тексту та якість перекладу (наприклад, ким був зроблений переклад, чи був він професійним, чи це був машинний переклад);
- лінгвістичного аналізу: допомагає дослідникам враховувати позамовні (екстралінгвістичні) фактори, які могли вплинути на мовні особливості тексту (наприклад, жанр, регістр, цільова аудиторія);
- створення і вдосконалення моделей: для машинного перекладу та інших завдань NLP (обробки природної мови) метадані можуть використовуватися для тренування більш специфічних і якісних моделей (наприклад, тренувати модель лише на юридичних текстах високої якості);
- достовірності та прозорості: фіксує джерело тексту та умови його використання (ліцензії, авторські права).

Картка метаданих оригіналу

Характеристика	Метадані
Назва тексту (мовою оригіналу)	
Мова оригіналу	
Автор	
Дата створення тексту	
Дата публікації тексту	
Місце публікації	
Видавництво / орган	
Якщо текст взято із сайту, адреса сайту	
Тип ліцензії (авторського права на текст)	

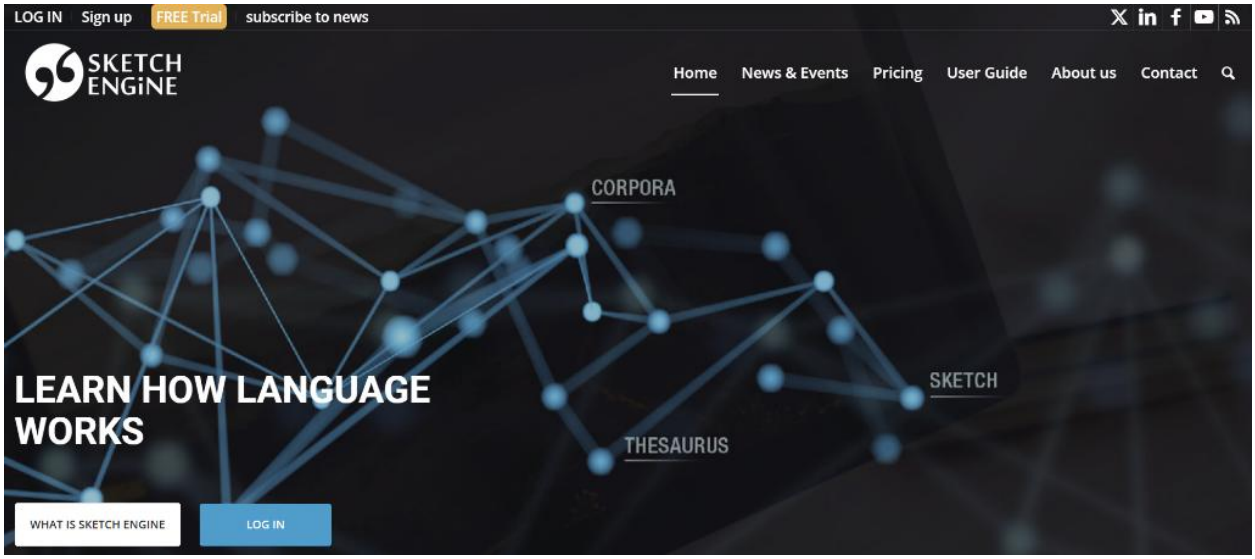
Картка метаданих перекладу

Характеристика	Метадані
Назва перекладу	
Мова перекладу	
Перекладач	
Дата публікації перекладу	
Місце публікації	
Видавництво / орган	
Якщо текст взято із сайту, адреса сайту	
Тип ліцензії (авторського права на переклад)	

ДОДАТОК 2

Укладання паралельного англо-українського корпусу текстів на платформі Sketch Engine

Sketch Engine – це потужна та інтуїтивно зрозуміла цифрова платформа для корпусного аналізу, яка ідеально підходить для початківців у корпусній лінгвістиці. Це ваш головний інструмент для роботи з великими обсягами тексту, який дозволяє перетворити сирі дані на цінні мовні знання. За своєю суттю Sketch Engine поєднує в собі величезні готові корпуси (колекції текстів) багатьма мовами та функціонал для створення та аналізу власних корпусів, що є ключовим для вашої роботи.

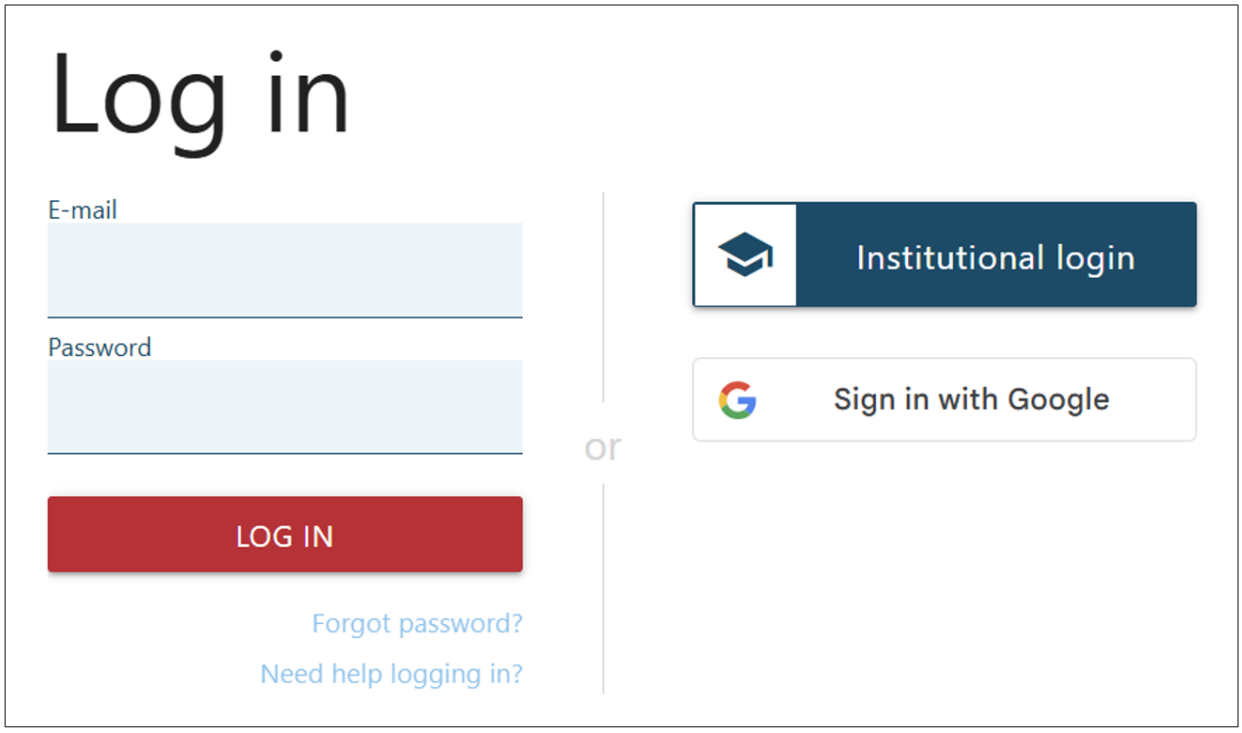
Паралельний корпус – це колекція текстів, що складається з документів, які є перекладами один одного, що дозволяє досліджувати перекладацькі відповідники та мовні закономірності. В контексті Sketch Engine ви будете завантажувати пари оригінал-переклад, в яких речення в оригіналі

відповідають реченням у перекладі, тобто є вирівняними між собою. Це критично важливо, оскільки надає можливість шукати не просто слово, а його перекладацький відповідник у вирівняному реченні.

Сама платформа пропонує набір функцій, як-от виявлення колокацій (сталих сполучень слів), граматичних структур та автоматичну побудову профілю мовної одиниці (Sketch Word), що полегшує розуміння функціонування слів у різних мовах. Хоча Sketch Engine здається складною, вона має відносно простий інтерфейс для завантаження даних і виконання базових запитів. Платформа надає можливість користування у 30-денній пробній безкоштовній версії.

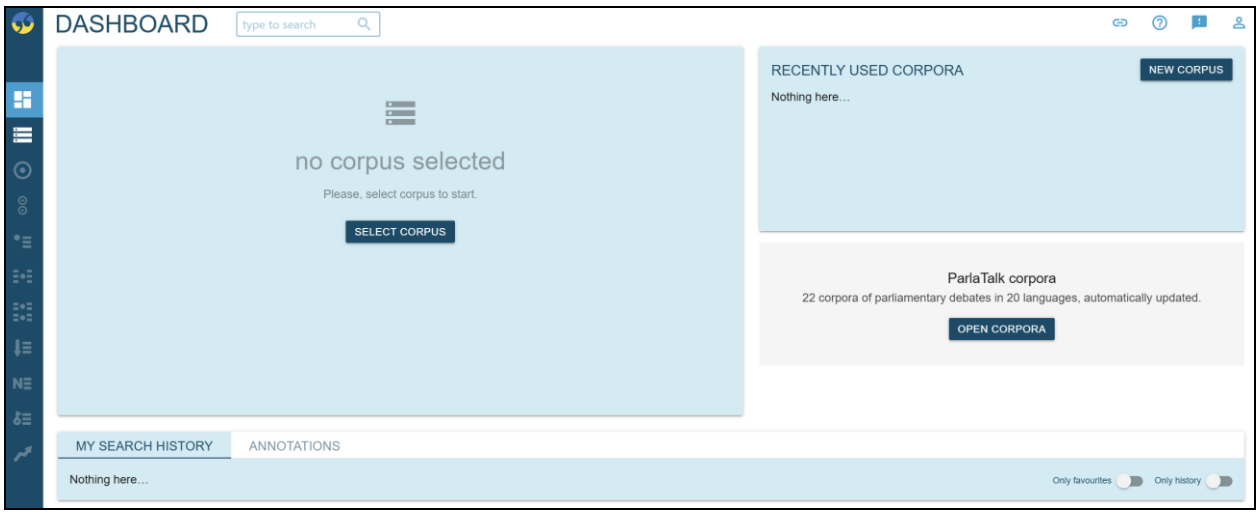
1. Створення та налаштування корпусу.

1.1. Авторизуйтеся на платформі *Sketch Engine* через одну із запропонованих опцій.

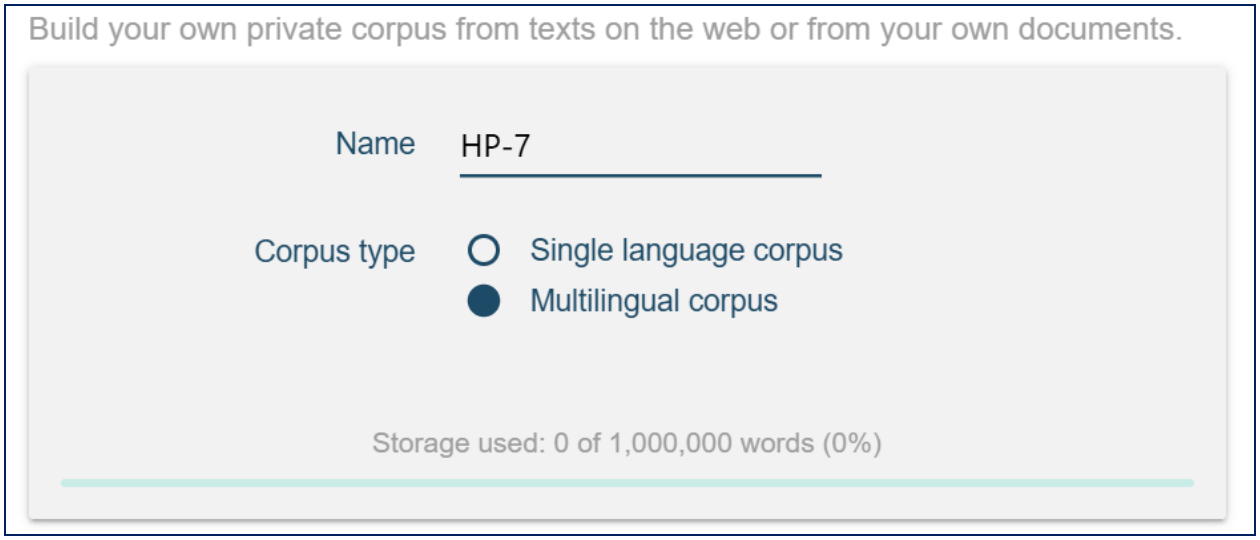
1.2. Оберіть ліворуч опцію «Інформаційна панель» (Dashboard).

1.3 Натисніть праворуч «Новий корпус» (New Corpus).

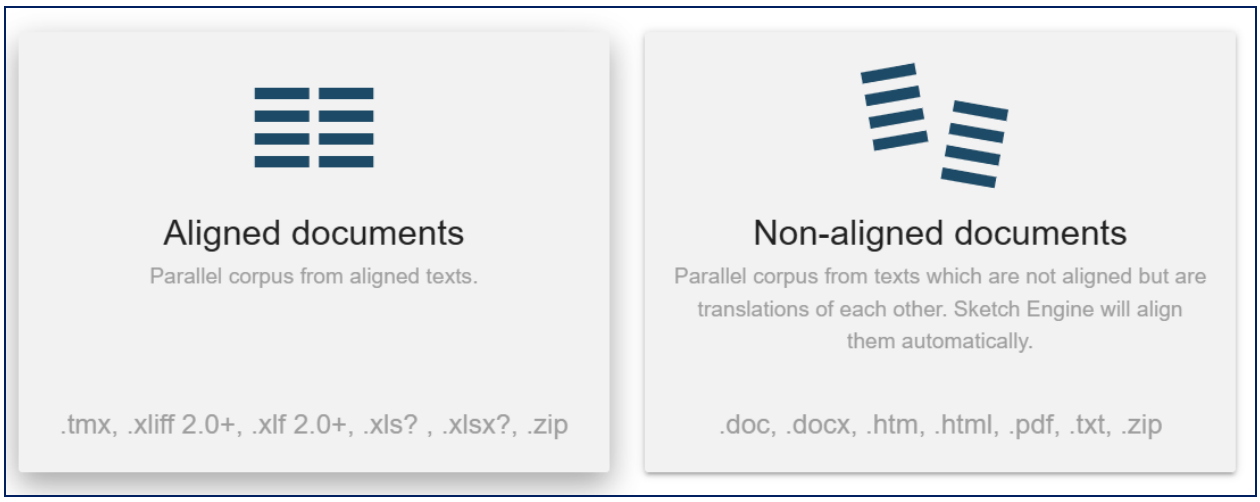
1.4. Задайте назву корпусу: вкажіть коротку, але змістовну назву (наприклад, *EN-UA_HP_1*)

1.5. Оберіть тип «Багатомовний» (Multilingual): цей вибір активує функціонал для роботи з паралельними текстами.

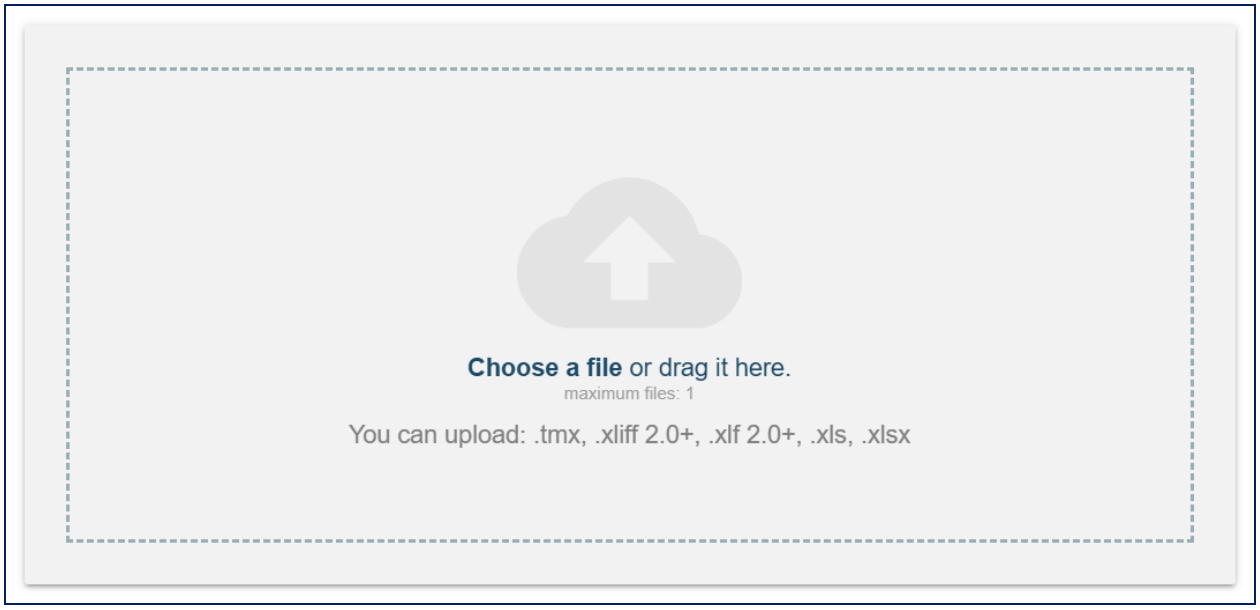

2. Завантаження та обробка даних.

2.1. Оберіть опцію «вирівняні тексти». Оскільки ви вже маєте підготовлену таблицю з вирівняними текстами, оберіть «вирівняні тексти» (Aligned texts).

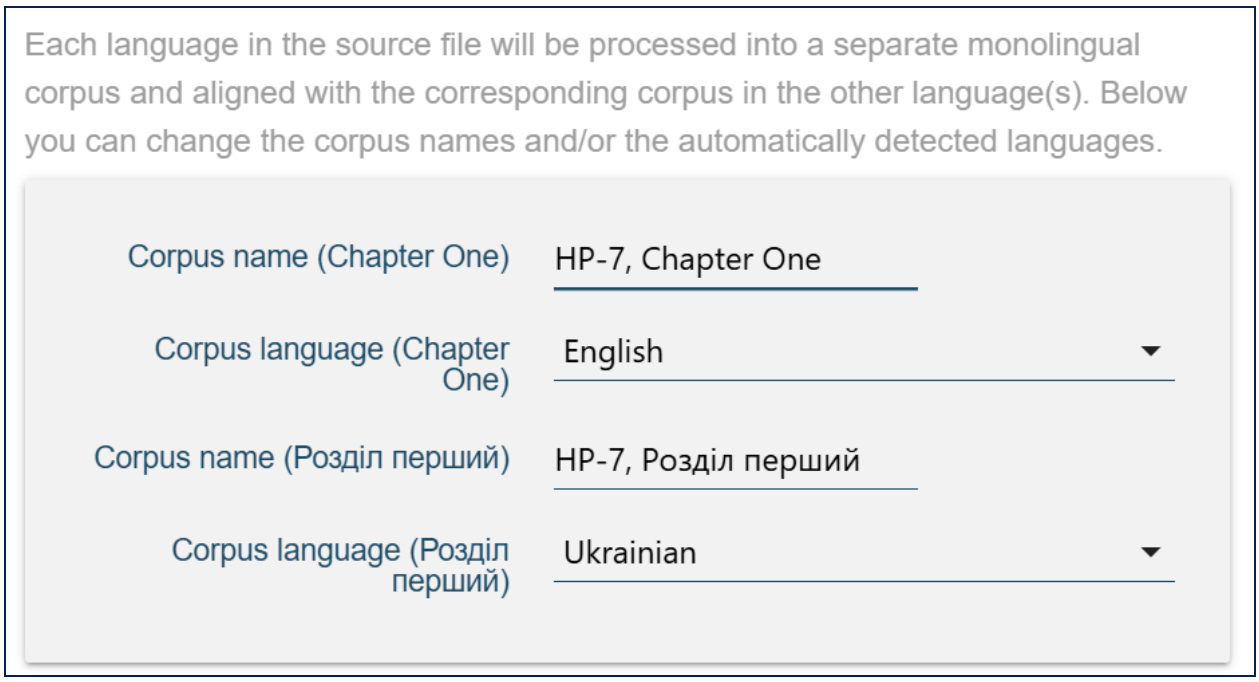

2.2. Завантажте підготовлений файл ***xls*** із вирівняним текстом.

2.3. Призначте мови до колонок: на цьому етапі Sketch Engine запитає, якій мові відповідає кожна колонка у вашому файлі. Призначте мову для кожного тексту: англійська для колонки оригіналу та українська для колонки перекладу.

2.4. Запустіть обробку: натисніть кнопку для запуску індексації та обробки корпусу. Платформа може потребувати деякий час для перетворення файлу на придатний для пошуку корпус.

3. Робота з корпусом та аналіз.

3.1. Відкрийте паралельний конкорданс: після успішного створення корпусу скористайтеся опцією «Відкрити паралельний конкорданс» (Parallel Concordance). Це основний інструмент для пошуку у двомовних текстах.

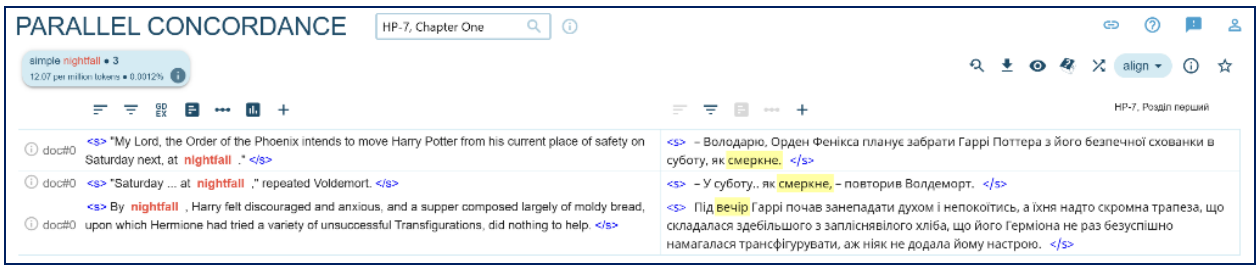

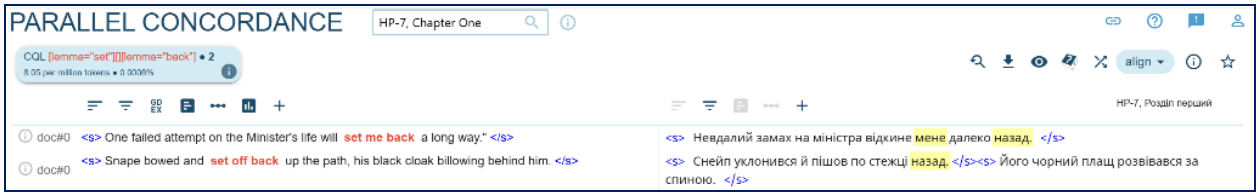
3.2. Виконайте пошук досліджуваних одиниць:

1) простий пошук: введіть слово чи фразу в полі пошуку. Результати покажуть вирівняні пари речень, де зустрічається ваш запит;

або

2) пошук за допомогою CQL (Corpus Query Language): використовуйте CQL для складніших запитів, наприклад, для пошуку певних граматичних структур або лексичних моделей у одній мові та їхніх відповідників у іншій.

3.3. Аналіз та експорт даних:

1) вивчення мовних одиниць: використовуйте інструмент Sketch Word для аналізу мовних одиниць;

2) експорт результатів: збережіть знайдені приклади (рядки конкордансу) у вигляді файлу для подальшого якісного аналізу.

ДОДАТОК З

Додаток до магістерської роботи
Вибірка з паралельного англо-українського корпусу текстів

В Додаток включати повні речення, які містять одиниці аналізу відповідно до теми магістерського дослідження. В реченнях, які включені до додатку, одиниці аналізу та їх перекладацькі еквіваленти необхідно зажирнити для унаочнення фактичного матеріалу.

Перекладацькі трансформації визначати відповідно до однієї з класифікацій перекладацьких трансформацій (С.Є. Максимов, В.І. Карабан, О.О. Селіванова, Л.П. Науменко & А.Й. Гордєєва).

	Source text	Target text	Translation shift*
1	But as it fell, it split, became a shower of goblets, so that a second later, with a great clatter, the floor was covered in identical **cups** rolling in every direction, the original impossible to discern amongst them.	Та коли він торкнувся землі, то розколовся на безліч інших келихів, і вже за секунду вся підлога була всіяна однаковісінькими **посудинами**, що розліталися навсібіч, і серед них годі було впізнати перший, оригінальний, келих.	генералізація значення
2			
3			

Відгук і оцінка роботи здобувача керівником практики

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
(назва підприємства, організації, установи)

Здобувач _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

проходив практичну підготовку _____
(терміни проходження практики)

№	Вид діяльності, що оцінюється	Оцінка
1.	Створення паралельного англо-українського корпусу тексту. Інвентаризація, класифікація, опис та інтерпретація одиниць аналізу.	60
2.	Звіт про проходження практики	20
3.	Оформлення презентації, що демонструють результати виконаного корпусного дослідження	20
Загальна кількість балів:		**100**

Дата складання заліку: _____

Оцінка:	за університетською шкалою	кількість балів	за шкалою ЄКТС

Керівник практики: _____
(підпис) (ім'я та прізвище)

Інформаційні джерела для проходження практики

1. Baker, P., Hardie, A., McEnery, T. (2006). *A Glossary of Corpus Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
2. Barth, D., Schnell, S. (2022). *Understanding Corpus Linguistics*. London: Taylor & Francis.
3. Crawford, W.J., Csomay, E. (2024). *Doing Corpus Linguistics*. London: Taylor & Francis.
4. Desagulier, G. (2017). *Corpus Linguistics and Statistics with R. Introduction to Quantitative Methods in Linguistics*. Springer Cham.
5. Dovhan, O. V. (2025). Training and Validation of Artificial Neural Network Models with the Categories of Sense and Absurdity. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Сер. 9 «Сучасні тенденції розвитку мов»,* № 29, 40–51.
6. Lemish, N., Aleksieieva, O., Denysova, S., Matvieieva, S., Zernetska, A. (2020). Linguistic Corpora Technology as a Didactic Tool in Training Future Translators. *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 79, 5, 242–259.
7. Maci, S., Sala, M. (Eds.) (2022). *Corpus Linguistics and Translation Tools for Digital Humanities – Research Methods and Applications*. London, New York, Oxford: Bloomsbury Academic, Bloomsbury Publishing Plc.
8. McEnery, T., Brezina, V. (2022). *Fundamental Principles of Corpus Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
9. Matvieieva, S., Lemish, N., Zernetska, A., Babych, V., Torgovets, M. (2022). English-Ukrainian parallel corpus: Prerequisites for building and practical use in Translation Studies. *Studies about Languages. Kalbų studijos*, 40, 61–74.
10. Stefanowitsch, A. (2020). *Corpus Linguistics. A Guide to the Methodology*. Berlin: Language Science Press.

Програмні продукти і платформи

11. NOVA Text Aligner. https://www.supernova-soft.com/wpsite/products/text-aligner
12. Sketch Engine. https://www.sketchengine.eu
13. UDPipe. https://lindat.mff.cuni.cz/services/udpipe/run.php